

ศึกษาวิเคราะห์โลกและชีวิตในพราหมณวรรค

An Analytical of the world and life in Brahmanavagga

พระครูวาปีจันทคุณ

Pharkhru Vapeechanthakhun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahamachulalongkornrajavidyalaya University

Email: Assajeree2@hotmail.com

Received: 7 August 2022; Revised: 10 November 2022; Accepted: 27 November 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคำสอนเรื่องโลกและชีวิตในพราหมณวรรค และ 2) เพื่อวิเคราะห์คำสอนเรื่องโลกและชีวิตในพราหมณวรรค เป็นการวิจัยเอกสาร/คัมภีร์ รวบรวมข้อมูลจากพราหมณวรรค เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีอุปนัย เรียบเรียงและนำเสนอโดยวิธีพรรณนาความ

ผลการศึกษา พบว่า โลกที่ปรากฏในอัสสลายนสูตรไม่ใช่ลักษณะหรือสภาพของทุกตฺถิและสุคติภูมิ แต่เป็นลักษณะของการกระทำดีและชั่วจะให้ผลอย่างไร ส่วนธรรมาสนีสูตรกล่าวถึงการลงโทษสัตว์นรกของนายนิรยบาล การกล่าวถึงสุคติและทุกตฺถิเป็นการกล่าวถึงผลที่ได้จากการกระทำ ซึ่งทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์กันโดยความเป็นเหตุและผล กล่าวคือ การกล่าวถึงอบาย นรก วินิบาต ทุกตฺถิ เพื่อให้คนทั้งหลายกลัวผลของกรรมชั่ว จะได้ไม่กล้าทำชั่ว การกล่าวถึงสุคติโลกสวรรค์ เพื่อให้คนทั้งหลายมีแรงจูงใจในการทำความดี จะได้ชวนชวายเป็นกรรมดี เพราะต้องการไปเกิดในภูมิที่ดี ซึ่งจะได้รับผลคือความสุข

ศาสนาพราหมณ์สอนว่ามนุษย์มีความแตกต่างกันมาแต่ชาติกำเนิด ดังนั้นจึงทำให้ไม่มีความเท่าเทียมกันทางการกระทำ แต่พระพุทธศาสนาสอนว่า มนุษย์ไม่ได้ดีหรือเลวเพราะชาติกำเนิด อาจมีความแตกต่างกันบ้างตรงที่เกิดในตระกูลสูงหรือต่ำ แต่นั่นไม่ใช่อุปสรรคของการกระทำ จะเกิดในตระกูลสูงหรือต่ำก็ตาม หากทำดีก็ได้รับผลดีเหมือนกันหมด แต่หากทำความชั่ว ก็ย่อมจะได้รับผลชั่วเสมอเหมือนกัน

คำสำคัญ: โลก, ชีวิต, พราหมณวรรค

Abstract

This article aims to 1) study the teachings about the world and life in the Brahmin Vana and 2) to analyze the teachings about the world and life in the Brahmin It is a research document/bible. Gather information from Brahmanavagga Related documents and research Data was analyzed by inductive method. Compiled and presented by descriptive methods

The study found that The world shown in the Assalayansutra is not the nature or condition of the lower and higher realms. It is the nature of good and evil actions that will produce results. Thananchanisutra talks about Mr. Niriyaban's punishment of hell beasts. Talking about the happiness and the lowland is talking about the result of the action. Both of these are related by cause and effect, that is to say, the mention of vices, hell, vinibatdukhati, so that people fear the consequences of evil karma, will not dare to do evil mention of the heavenly world so that people will be motivated to do good deeds in order to earn good deeds because I want to be born in a good landscape.

Which will result in happiness Brahmanism teaches that human beings are different from birth. Therefore, there is no equality in action. But Buddhism teaches that Human beings are not good or bad because of their origins. There may be some differences in being born in a high or low family. But that's not an obstacle to action. Whether born in a high or low family if you do good things, you will get good results all the same. But if doing evil there will always be bad results.

Keyword: World, Life, Brahmanavagga

บทนำ

พราหมณ์เป็นคนชั้นสูงในอินเดีย หากจัดตามวรรณะ ๔ กษัตริย์ก็จะถือว่าตนมีวรรณะสูงกว่า ซึ่งเราก็ได้ถือตามนี้จึงได้จัดกษัตริย์เป็นวรรณะแรก แต่พราหมณ์ก็จะถือว่าตนเองมีฐานะสูงส่งไม่แพ้กษัตริย์เหมือนกัน เพราะเป็นเจ้าของพิธีในการประกอบพิธีกรรมและสั่งสอนศาสนาแก่ชาวบ้าน แม้แต่กษัตริย์ก็ต้องเคารพพราหมณ์เหมือนกัน ดังนั้นพราหมณ์จึงจัดตนเองให้มีวรรณะสูงกว่ากษัตริย์ หากจัดพราหมณ์ตามประเภทของการทำหน้าที่ พราหมณ์มี 3 จำพวกคือ (1) ทำหน้าที่บูชาเทพ เรียกว่า พราหมณ์โรหตา (2) ทำหน้าที่สวดขับกล่อม เรียกว่า พราหมณ์อุทาคาตา (3) ทำหน้าที่จัดพิธีกรรมตามลัทธิ เรียกว่า อธรรย นอกจากนี้ยังมีพราหมณ์ที่เรียกว่า พรหมา ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการประกอบพิธีกรรม ทำหน้าที่ควบคุมบูชาให้ถูกต้องตามคัมภีร์พระเวท (วัดญาณเวศวัน, 2564) อุปนิสัยของคนอินเดียโดยเฉพาะพราหมณ์มักจะนิยมแสวงหาความรู้ทางศาสนา รวมทั้งปรัชญาดด้วย นิยมการถามหรือถกปัญหาเกี่ยวกับโลกและชีวิต เพื่อความรู้และการนำไปปฏิบัติตามความเชื่อของตน ดังนั้น ในชมพูทวีปหรืออินเดียจึงปรากฏว่ามีเจ้าลัทธิและนักบวชมากมาย มีความเชื่อและการปฏิบัติที่แตกต่างกัน เวลาที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ในสถานที่นั้นๆ มักจะมีพราหมณ์เข้ามาถามปัญหาอยู่เสมอ เช่น เสด็จจารีพราหมณ์ได้ทูลถามเกี่ยวกับคำสอนเรื่องบัญญัติกับพระพุทธเจ้าว่า “พราหมณ์ทั้งหลาย บัญญัติการบำเรอกษัตริย์ไว้ว่า กษัตริย์ควรบำเรอกษัตริย์ แพศย์ควรบำเรอกษัตริย์ หรือศูทรควรบำเรอกษัตริย์” พราหมณ์ทั้งหลายบัญญัติ การบำเรอกษัตริย์ไว้เช่นนี้แล...ท่านพระโคตม พราหมณ์ทั้งหลายบัญญัติ

การบำเรอไว้ 4 ประเภทนี้ ท่านพระโคตมตรัสการบำเรอนี้ไว้อย่างไร (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

โลกและชีวิตที่เลือกศึกษาในพราหมณ์วรรค ได้แก่ 1) สุกตฤณิและทุกตฤณิที่เป็นผลแห่งการกระทำ 2) วรรณะ 4 ระบบวรรณะในอินเดีย โดยพราหมณ์ถือว่าวรรณะของตน (วรรณะพราหมณ์) เป็นวรรณะขาว เกิดจากพระโอษฐ์ของพรหม เป็นโอรสของพรหม ส่วนวรรณะอื่นเป็นวรรณะดำ ต้องนับถือวรรณะที่สูงกว่า 3) กรรม พราหมณ์เชื่อว่าคนทำกุศลกรรมบถย่อมไปสู่สุกตฤณิ ส่วนคนที่ทำกุศลกรรมบถย่อมไปสู่สุกตฤณิ เป็นความเชื่ออย่างเดียวกันกับพระพุทธศาสนา เพียงแต่ลักษณะกรรมแตกต่างกัน เช่น เชื่อว่า การบูชาอัยยบวงสรวงเทพเจ้า อาบน้ำในแม่น้ำคงคาเป็นความดี เพราะพราหมณ์นับถือเทพเจ้า (เทวนิยม) บรรดาคำสอนเหล่านี้คำสอนเรื่องสุกตฤณิและทุกตฤณิเป็นคำสอนพระพุทธศาสนา วรรณะ 4 เป็นคำสอนของพราหมณ์โดยตรง และมีทัศนะทางพระพุทธศาสนาต่อคำสอนดังกล่าวนี้ ส่วนคำสอนเรื่องกรรมเป็นทั้งของพุทธและพราหมณ์ โดยคำสอนทั้ง 3 อย่างนี้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยพราหมณ์สอนว่าคนที่ทำกรรมดีย่อมเกิดในสุกตฤณิ ส่วนคนทำกรรมชั่วย่อมเกิดในทุคติ ส่วนพระพุทธศาสนาสอนเรื่องกรรมชั่ว กรรมดี ผลของการทำกรรมชั่วและกรรมดีที่สัมพันธ์กับทุคติและสุกตฤณิเหมือนกับพราหมณ์ แตกต่างเพียงไม่ได้สอนเรื่องวรรณะและปฏิเสธระบบวรรณะของพราหมณ์ เพราะทำให้ขาดความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาคำสอนเรื่องโลกและชีวิตในพราหมณ์วรรค
- 2) เพื่อวิเคราะห์คำสอนเรื่องโลกและชีวิตในพราหมณ์วรรค

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร/คัมภีร์ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร/คัมภีร์ (Documentary research) ซึ่งมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

- 1) ศึกษาค้นคว้าเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 โดยศึกษาค้นคว้าคำสอนเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่ปรากฏในพราหมณ์วรรค
- 2) ศึกษาค้นคว้าเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา คัมภีร์อื่นๆ ตลอดจนทั้งเอกสาร หนังสือสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
- 3) วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. คำสอนเรื่องโลกและชีวิตในพราหมณ์วรรค

ทัศนะเรื่องโลกและชีวิต ในอัสสลายนสูตร อัสสลายนมาณพเมื่อถูกถามถึงความเหมือนและความแตกต่างกันแห่งวรรณะที่เกี่ยวกับความประพฤติ ได้ทูลตอบพระพุทธเจ้าสรุปความว่า จะเป็นกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทรก็ตาม หากเขาฆ่าสัตว์ลักทรัพย์ประพฤติผิดในกามพูดเท็จพูดส่อเสียดพูดคำหยาบพูดเพ้อเจ้อเป็นผู้เพ่งเล็งอยากได้สิ่งของของผู้อื่นมีจิตพยาบาทเป็นมิจฉาทิฐิหลังจากตายแล้วจะพึงไปเกิดในอบายทุกตฤณิบาต นรกเหมือนกัน ส่วนผู้ที่ประพฤติตรงข้ามจากนี้คือประพฤติกุศลกรรมบถ หลังจากตายแล้วแล้วจะพึงไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์เหมือนกัน ซึ่งเป็นทัศนะอย่างเดียวกันกับพระพุทธศาสนา จุดมุ่งหมายในการแสดงธรรมแก่มาณพ พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงมุ่งอธิบายลักษณะหรือสภาพของสุกตฤณิและสุกตฤณิโดยเฉพาะ แต่ทรงมุ่ง

อธิบายถึงการกระทำดีและชั่วว่าจะให้ผลอย่างไร การกล่าวถึงสุคติและทุคติภูมิเป็นการกล่าวถึงผลที่ได้จากการกระทำ ซึ่งทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์กันโดยความเป็นเหตุและผล การกล่าวถึงสุคติโลกสวรรค์ย่อมทำให้คนทั้งหลายมุ่งทำกรรมดี เพราะต้องการไปเกิดในภูมิที่ดี ซึ่งจะได้รับผลคือความสุข ส่วนผู้ทำดีแล้วย่อมได้รับความบันเทิงใจ เพราะสามารถคาดผลที่จะเกิดขึ้นจากกระทำได้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ในธัญชาสูตร ท่านพระสารีบุตรถามธัญชาปิณฑกถึงการต่อรองกับนายนิรยบาลของคนประพฤติดุชธรรมประพฤติไม่สม่าเสมอเพราะเหตุแห่งมารดาบิดาบุตรและภรรยา ทาสกรรมกรและคนรับใช้มิตรอำมาตย์ญาติสาโลหิตบุตรพेतชนเทวดาพระราชา และการบำรุงบำเรอกายตน โดยขอให้นายนิรยบาลอย่าดุคร่ำเขาไปยังนรกเลยหรือคนที่เขาบำรุงนั้นจะอ้างหรือต่อรองว่าคนนี้ประพฤติดุชธรรมประพฤติไม่สม่าเสมอเพราะเหตุแห่งพวกตนขอนายนิรยบาลอย่าดุคร่ำเขาไปยังนรกเลยซึ่งธัญชาปิณฑกตอบว่า แม้คนนั้นจะคร่ำครวญมากมายอย่างไรก็ตามนายนิรยบาลก็ต้องโยนเขาลงนรกจนได้ ท่านพระสารีบุตรถามพราหมณ์ถึงความประเสริฐกว่ากันแห่งทุคติภูมิและสุคติภูมิ ธัญชาปิณฑกเรียนตอบว่ากำเนิดสัตว์ดิรัจฉานประเสริฐกว่าเปรตวิสัยประเสริฐกว่ากำเนิดสัตว์ดิรัจฉานมนุษย์ประเสริฐกว่าเปรตวิสัยเทพชั้นจาตุมหาราชประเสริฐกว่ามนุษย์เทพชั้นดาวดึงส์ประเสริฐกว่าเทพชั้นจาตุมหาราชเทพชั้นยามาประเสริฐกว่าเทพชั้นดาวดึงส์เทพชั้นดุสิตประเสริฐกว่าเทพชั้นยามาเทพชั้นนิมมานรดีประเสริฐกว่าเทพชั้นดุสิตเทพชั้นปรนิมมิตวสวัตดีประเสริฐกว่าเทพชั้นนิมมานรดีพรหมโลกประเสริฐกว่าเทพชั้นปรนิมมิตวสวัตดีกับพรหมโลก

ตามที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นถึงความเที่ยงธรรมแห่งผลของกรรม ซึ่งให้ผลหรือตัดสินตามการกระทำ ไม่มีบิดเบือนด้วยอำนาจอคติเหมือนกับการตัดสินของมนุษย์ซึ่งหาความแน่นอนไม่ได้ บางครั้งก็มีการอ้างหลักฐานและเหตุผลที่ผิดเพื่อให้ผู้อื่นคล้อยตามตน ทำให้คนผิดไม่ได้รับการลงโทษ คนไม่ผิดถูกลงโทษแทนก็มี ในธัญชาสูตรไม่ได้มีการพรรณาสภาพของสวรรค์ไว้ เพื่อให้รู้จักสภาพของสวรรค์ซึ่งเป็นคำสอนเชิงพุทธจักรวาลวิทยา ผู้วิจัยจึงจะได้แสดงหลักฐานเกี่ยวกับอายุของเทวโลกที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

สมบัติของเทวโลกแต่ละชั้นโดยมากปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาชั้นทุติยภูมิ พระสารีบุตรเถระต้องการที่จะแสดงเรื่องการเจริญพรหมวิหารแก่พราหมณ์ ดังนั้นท่านจึงถามเรื่องความประเสริฐแห่งเทวโลกแต่ละชั้น และได้คำตอบว่าพรหมโลกประเสริฐกว่าเทวโลกทุกชั้น ท่านจึงแสดงทางไปพรหมโลกคือการเจริญพรหมวิหารแก่พราหมณ์ ซึ่งทำให้ธัญชาปิณฑกมีแรงจูงใจในการปฏิบัติ เพราะปรารถนาสมบัติในพรหมโลก (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การปฏิบัติเพื่อเข้าถึงพรหมโลกนี้เองที่เป็นสาระสำคัญของธัญชาสูตร เพราะทำให้ผู้ปฏิบัติมีคุณสมบัติหรือคุณธรรมของพรหมคือเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มีธรรมเป็นเครื่องอยู่อันประเสริฐ ผู้มีพรหมวิหารธรรมย่อมอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน มีแต่ความสุขุมเยือกเย็น เพราะเป็นผู้ปรารถนาดีต่อคนอื่น และพิจารณาเห็นความเป็นจริงของชีวิต ไม่เร่าร้อน เพราะกิเลสคือโทสะหรือการอิจฉาริษยาคนอื่น ทำให้เป็นที่รักของคนทั้งหลาย เพราะเป็นผู้ทำประโยชน์แก่คนอื่น แม้ละโลกนี้ไปแล้วหากยังไม่เข้าถึงนิพพานก็จะเข้าถึงพรหมโลก อนึ่งในการเจริญพรหมวิหารธรรมนี้สามารถเจริญโดยพิจารณาถึงความที่ตนและสัตว์อื่นมีกรรมเป็นของตนได้ ดังที่วิสุทธีมรรคพรรณนาอุบายระงับความโกรธว่า “นี่แน่ะ พ่อมหาจำเริญ เจ้าโกรธคนอื่นแล้วจักได้อะไร กรรมอันมีความโกรธของเจ้าเป็นเหตุนี้มันจักบันดาลให้เป็นไปเพื่อความฉิบหายแก่เจ้าเองมิใช่หรือ ด้วยว่า เจ้าเป็นผู้มีกรรมเป็นของแห่งตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่ง เจ้าทำกรรมสิ่งใดไว้ เจ้าจักต้องได้รับผลของกรรมนั้น” (สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) แปล, 2548) การพิจารณาอย่างนี้จะทำให้สามารถ

บรรเทาความโกรธหรือละความโกรธในขณะนั้นได้ซึ่งการปฏิบัติได้เช่นนี้เชื่อว่าผู้มีธรรมเป็นเครื่องอยู่อันประเสริฐ ส่วนการเข้าถึงพรหมโลกนั้นเป็นการเจริญจนจิตได้อุปมาสมาธิ สำเร็จฉาน เมื่อละโลกนี้ไปแล้วยอมเข้าถึงพรหมโลก

2. ผลการวิเคราะห์คำสอนเรื่องโลกและชีวิตในพราหมณวรรค

ในการวิเคราะห์คำสอนเรื่องโลกและชีวิตในพราหมณวรรคนี้ ผู้วิจัยเน้นวิเคราะห์ในประเด็นความเสมอภาคและเสรีภาพเป็นหลัก เพราะสอดคล้องกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ผลวิเคราะห์ดังนี้

2.1 ขนชั้นกับความเสมอภาค

กล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการปฏิบัติคำสอนเรื่องวรรณะใหม่ของพระพุทธเจ้าคือให้คนทั้งหลายในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสะดวกหรือมีความเสมอภาคในการอยู่ร่วมกัน เพราะพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่การกระทำ ไม่ใช่การกีดกันแบ่งแยกกันด้วยความเขลาหรือด้วยจิตอกุศล หลักธรรมเพื่อความเสมอภาคกับเรื่องวรรณะ 4 พระพุทธศาสนามีหลักกรรมที่ควรพิจารณา ดังนี้ (พระอธิการก้าน ฐิตกุสโล, 2556)

1) มีความเสมอภาคแก่มวลมนุษย์ทุกหมู่เหล่า ตามหลักพุทธธรรมถือว่ามนุษย์ ทุกคนล้วนมีความเสมอภาคกันหมดในกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติของชีวิต กล่าวคือ ความเกิด แก่ เจ็บ และตาย ทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการประสพภาวะดังกล่าว แต่การจะหลบหลีกหรือการจะทำลายต้นตอของความทุกข์เหล่านั้น เป็นเรื่องของบุคคลแต่ละบุคคล มนุษย์เป็นเพียงสิ่งหนึ่งที่มีชีวิตในหลายๆ ชีวิต เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และต้องตกอยู่ภายใต้กฎของธรรมชาติของสิ่งที่เป็นสังขตธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากสิ่งปรุงแต่ง คือ เมื่อมีการเกิดขึ้นแล้วก็ต้องแปรปรวนแตกดับไปในที่สุด ไม่ใช่อัตตาตัวตนของผู้ใด มนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายต่างก็ตกอยู่ภายใต้กฎของไตรลักษณ์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) เรื่องวรรณะหรือเรื่องเพศไม่มีความสำคัญเท่ากับการประพฤติปฏิบัติ หากชายและหญิงต่างได้ศึกษาและประพฤติปฏิบัติตนตามขั้นตอนของหลักการทางพระพุทธศาสนาสามารถบรรลุธรรมตั้งแต่วระดับต้นจนถึงระดับสูงสุดได้เช่นกัน ดังพระพุทธพจน์ว่า “ทางนั้นชื่อว่าป็นทางตรง ทิศนั้นชื่อว่าไม่มีภัย รลชื่อว่าไม่มีเสียงดังประกอบด้วยล้อ คือ ธรรม หิริเป็นฝาของรณันสติเป็นเกราะกันของรณัน เรากล่าวธรรมมีสัมมาทิฐินำหน้าว่าเป็นสารถิ ยานชนิดนี้มีอยู่แก่ผู้ใด จะเป็นหญิงหรือชายก็ตาม เขา (ยอมไป) ในสำนักพระนิพพานด้วยยานนี้แหละ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และเราผู้เชื่อว่ามุตตาเป็นผู้หลุดพ้นแล้วด้วยดี ด้วยการหลุดพ้นจากความค่อม 3 อย่าง คือ “ค่อมเพราะครก 1 ค่อมเพราะสาก 1 ค่อมเพราะสามี 1 และเป็นผู้หลุดพ้นแล้วจากความเกิดและความตาย ถอนตัณหาเครื่องนาไปสู่ภพขึ้นได้แล้ว” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

3) ไม่มีเรื่องวรรณะทั้ง 4 หรือฐานะความเป็นอยู่เข้ามาเกี่ยวข้อง กล่าวคือไม่ถือว่าใครเกิดในวรรณะดีแล้ว ชีวิตก็ย่อมดีตาม เพราะพระพุทธศาสนาถือเอากรรม คือ การกระทำเท่านั้นตัดสินว่าดีหรือไม่ดี ดังพระพุทธพจน์ว่า

“วาเสฏฐะและภราทวาชะ ก็ตามที่ปรากฏอยู่แล คือ นางพราหมณ์ทั้งหลายของพวกพราหมณ์ มีระดูบ้าง มีครรภ์บ้าง คลอดอยู่บ้าง ให้ลูกกินนมอยู่บ้าง อันที่จริง พวกพราหมณ์เหล่านั้น ก็ล้วนแต่เกิดจากช่องคลอดของนาง พราหมณ์ทั้งนั้น พวกนั้นอวดอ้างอย่างนี้ว่า พราหมณ์พวกเดียวเป็นวรรณะที่ประเสริฐที่สุด วรรณะอื่นเลวทราม พราหมณ์พวกเดียวเป็นวรรณะขาว พวกอื่นเป็นวรรณะดำ พราหมณ์พวกเดียว

บริสุทธิ์ พวกอื่นนอกจากพราหมณ์หาบริสุทธิ์ไม่ พวกพราหมณ์เป็นบุตรเกิดจากอูระ เกิดจากปากของพรหม มีกำเนิดมาจากพรหม พรหมเนรมิตขึ้น เป็นทายาทของพรหม เขาเหล่านั้นกล่าวตู่พรหมและพูดเท็จ ก็จะประสบแต่บาปเป็นอันมาก และว่า “วาสุฤทธและภารทวาชะเรื่องของสัตว์เหล่านี้จะต่างกันหรือเหมือนกัน จะไม่ต่างกันหรือไม่เหมือนกัน ก็เพราะธรรมเท่านั้น นอกจากธรรมหาไม่มี ดูก่อนวาสุฤทธและภารทวาชะ ความจริงธรรมเท่านั้นเป็นของประเสริฐสุดในที่ประชุมทั้งในปัจจุบันและในภายหน้า” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

4) ทั้งมนุษย์และสัตว์ตกอยู่ภายใต้กฎมาตรฐานเดียวกัน เพราะมีองค์ประกอบแห่งชีวิตเหมือนกัน กล่าวคือ ล้วนเกิดมาภายใต้หลักกรรม ดังพระพุทธพจน์ว่า “อริยสาวกนั้น ย่อมพิจารณาเห็นดังนี้ว่า ไม่ใช่เราแต่ผู้เดียวเท่านั้นที่มีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งจักหากรรมใด ดีหรือชั่วก็ตาม เราจักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น โดยที่แท้ สัตว์ทั้งปวง บรรดาที่มีการมา การไป การจุติ การอุบัติ ล้วนมีกรรมเป็นของตน เมื่ออริยสาวกนั้นพิจารณาฐานะนั้นอยู่เนืองๆ มรรคย่อมเกิดขึ้น อริยสาวกนั้นย่อมเสพอบรม ทำให้มากซึ่ง มรรคนั้นอยู่ ย่อมละสังโยชน์ได้ อนุสัยย่อมสิ้นไป” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

5) ทั้งมนุษย์และสัตว์สามารถทำความดี ความชั่วได้เหมือนกัน ซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันถึงแนวพุทธธรรมว่ามีขอบเขตครอบคลุมไปถึงสัตว์ด้วย ดังเนื้อความว่า “พระยาช้างนั้น หลีกออกจากโขลงแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคที่คงไม่ภักทสาละ ในราวป่ารกชัฏวัน ณ ป่าปาลิไลย ที่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ได้ยินว่าพระยาช้างนั้นกระทำประเทศที่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในรกชัฏวันนั้นให้ปราศจากของเขียว และเข้าไปตั่งน้ำฉันทน้ำใช้ไว้สำหรับพระผู้มีพระภาคด้วย” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534) ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบความสังคายนาของพระองค์ และทรงทราบความปริวิตกแห่งใจของพระยาช้างนั้นด้วยพระหฤทัยแล้ว ทรงเปล่งอุทานนี้ในเวลานั้นว่าจิตของพระยาช้างผู้มิงาเช่นกับงอนรณนี้ ย่อมสมกับจิตที่ประเสริฐของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ เพราะพระพุทธเจ้า พระองค์เดียว ทรงยินดีอยู่ในป่า” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534)

6) ผลที่เกิดจากการกระทำของทั้งมนุษย์และสัตว์มีสภาพ มีเหตุและมีผลเช่นเดียวกัน ทั้งทางดี-ทางชั่ว และเสวยผลกรรมของตนได้ เช่น “วานรนั้นตกลงที่ปลายตออันหนึ่ง มีตัวอันปลายตอแทงแล้ว มีจิตเสื่อมใส ทำกาลกิริยาแล้ว เกิดในวิมานทองสูง 30 โยชน์ ในภพดาวดึงส์ มีนางอัปสรพินหนึ่งเป็นบริวาร” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534) ช้างนั้นยินยอมให้อยู่ในที่นั้น “ครั้นเมื่อพระศาสดาทรงละคล่องจักขุไป มีหัวใจแตกทำกาลแล้วเกิดในท่ามกลางนางเทพอัปสรพินหนึ่ง ในวิมานทองสูง 30 โยชน์ ในภพดาวดึงส์ เพราะความเสื่อมใสในพระศาสดา เป็นเทพบุตรนามว่าปาริเลยยกเทพบุตร”... (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534)

7) พระพุทธศาสนาให้อิโสภาคนที่หลงผิดกระทำความชั่วด้วยความโลภความโกรธ ความหลง กลับตัวกระทำความดีเสมอ แต่ผล (วิบาก) ของกรรมชั่วที่ตนได้ก่อไว้นั้นไม่สามารถลบล้างได้ ดังเช่น พระองค์สิมัลเถระ ผู้เคยปลงชีวิตของผู้คนมากมายในคราวเป็นคฤหัสถ์ ดังคำอุทานของพระองค์สิมัลเถระว่า “ผู้ใดเมื่อก่อนประมาท ภายหลังผู้นั้นไม่ประมาท เขาย่อมยังโลกนี้ให้สว่างดุจดังพระจันทร์ซึ่งพ้นแล้วจากเมฆหมอก ฉะนั้น ผู้ใดทำกรรมอันเป็นบาปแล้วย่อมปิดเสียได้ด้วยกุศล ผู้นั้นย่อมยังโลกนี้ให้สว่าง ดุจพระจันทร์วันเพ็ญซึ่งพ้นแล้วจากเมฆหมอก” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

มนุษย์ทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นวรรณะใดก็ตาม ย่อมตกอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์และกฎแห่งกรรม ดังกล่าวมานี้ทั้งหมด คือมีเกิด แก่ เจ็บ ตายเหมือนกัน ไม่มีความแตกต่างกัน จะเป็นวรรณะใดก็ตามเมื่อทำกรรมใดลงไป ย่อมได้รับผลแห่งกรรมที่ได้ทำไว้นั้นตามสมควรแก่เหตุ คือหากมีโลภ โกรธ หลงเป็นเหตุ ย่อมมีผลเป็นทุกข์ ในทางตรงกันข้ามหากมีความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลงเป็นเหตุ ย่อมได้รับผลคือความสุข ทั้งนี้เพราะ

กฎธรรมชาติมีความเป็นธรรม ให้ความเสมอภาคแก่สัตว์ทั้งหลายโดยไม่มีแบ่งแยกหรือกีดกัน แม้แต่วรรณะที่มนุษย์สมมติกันขึ้นก็เป็นไปตามกฎไตรลักษณ์นี้ เช่น วรรณะพราหมณ์ที่ไม่อาจรักษาระเบียบธรรมนิยมของตนไว้ได้ เช่น พราหมณ์สมรสกับวรรณะอื่น ความเป็นวรรณะพราหมณ์ย่อมถูกลดทอนลงเพราะความรังเกียจ เป็นต้น

2.2 ขนชั้นกับเสรีภาพ

คำว่า “เสรีภาพ” เกิดขึ้นจากแนวคิดของชาวตะวันตก ซึ่งหมายถึงการมีเสรีหรืออิสระในการพูดหรือกระทำ (การมีอิสระทางความคิด นิยมเรียกว่า เจตจำนงเสรี) ไม่ถูกจำกัดด้วยคำพูดหรือการกระทำซึ่งนิยมเรียกว่า “การแสดงออก” ทั้งนี้ก็เพราะเขามีบริบททางสังคมที่ขาดเสรีภาพหรือถูกจำกัดเสรีภาพ เช่น การค้าทาส การถูกกดขี่ใช้แรงงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตามเราทั้งหลายสามารถศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเชิงหลักเสรีภาพได้ โดยเฉพาะเมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับคำสอนเรื่องวรรณะ 4 ของพราหมณ์แล้ว ยิ่งเห็นแนวคิดเรื่องเสรีภาพทางพระพุทธศาสนาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะพระพุทธศาสนาค้นการจำกัดเสรีภาพของคนอื่น แต่ส่งเสริมเสรีภาพเพื่อความเท่าเทียมกันของคนในสังคม ในเบื้องต้นจะได้กล่าวถึงปรัชญาเรื่องเสรีภาพก่อน เพื่อความเข้าใจความหมาย ที่มา และจุดมุ่งหวังของเสรีภาพ

พระพุทธศาสนาไม่ได้กล่าวเรื่องเสรีภาพโดยตรง แต่ก็สามารถศึกษาในเชิงเสรีภาพได้เหมือนกัน คือหลักกรรมและวิมุตติ กล่าวเฉพาะเรื่องกรรม หากกล่าวในแง่ความเป็นกฎธรรมชาติ ก็เรียกว่า “กรรมนิยาม” เมื่อมองในแง่ของมนุษย์ กรรมนิยามเป็นกฎสำคัญที่สุด เพราะเป็นเรื่องของมนุษย์โดยตรง มนุษย์เป็นผู้เสกสรรปรุงแต่งกรรม และกรรมก็เป็นเครื่องปรุงแต่งโชคชะตาของมนุษย์ ถ้าแบ่งขอบเขตอำนาจในโลกตามอย่างที่คนปัจจุบันนิยมคือ แบ่งเป็นเขตแดนหรือวิสัยของมนุษย์ ก็จะเห็นว่ากรรมนิยามเป็นเขตแดนของมนุษย์ ส่วนกฎหรือนิยามข้ออื่นๆ ทั้งหมดเป็นเขตแดนของธรรมชาติ มนุษย์เกิดจากธรรมชาติและเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ แต่มนุษย์ก็มีวิสัยพิเศษส่วนหนึ่งที่เป็นของตนเองกล่าวคือกรรมนิยามนี้ ซึ่งได้สร้างสังคมและสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ของมนุษย์ขึ้นเป็นดุจอีกโลกหนึ่งต่างหากจากโลกของธรรมชาติ อนึ่งในเขตแดนแห่งกรรมนิยามนั้นสาระหรือตัวแท้ของกรรมก็คือเจตนาหรือเจตจำนง ดังนั้น กรรมนิยาม ดังนั้นกรรมนิยามจึงเป็นกฎที่ครอบคลุมโลกแห่งเจตจำนง หรือโลกแห่งความคิดนึกปรุงแต่งสร้างสรรค์ (และทำลาย) ทั้งหมด เท่าที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ ไม่ว่ามนุษย์จะไปเกี่ยวข้องกับนิยามอื่นใดหรือไม่ก็ตาม ก็ต้องมีกรรมนิยามเป็นกฎยืนพื้น ตลอดถึงว่าจะไปเกี่ยวข้องและใช้นิยามอื่นเหล่านั้นอย่างไรก็อยู่ที่กรรม กรรมนิยามเป็นวิสัยของมนุษย์ เป็นขอบเขตที่มนุษย์มีอำนาจปรุงแต่งควบคุมเสกสรรบันดาล หรือพูดให้ถูกว่าการที่มนุษย์เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นเหตุปัจจัยด้วยอย่างหนึ่งในกระบวนการของธรรมชาติ จนเกิดเป็นสำนวนพูดของมนุษย์ขึ้นว่าตนสามารถบังคับควบคุมธรรมชาติหรือเอาชนะธรรมชาติได้นั้น ก็ด้วยอาศัยกรรมนิยามนี้เอง กล่าวคือมนุษย์เกี่ยวข้องกับนิยามหรือกฎธรรมชาติข้ออื่นๆ ที่เป็นเขตแดนของธรรมชาติด้วยการเรียนรู้ขอบเขตของมันแล้วปฏิบัติต่อมันหรือใช้ประโยชน์มันตามเจตจำนงของตน จึงเรียกว่าเจตจำนงของมนุษย์เป็นผู้ปรุงแต่งบังคับควบคุมโลกของธรรมชาติ นอกจากนั้นมนุษย์ก็ใช้เจตจำนงหรือเจตนาเป็นเครื่องกำหนดการปฏิบัติต่อกันระหว่างมนุษย์เองด้วย และพร้อมที่มนุษย์ปฏิบัติต่อผู้อื่น สิ่งอื่น และธรรมชาติที่แวดล้อมตน ตลอดจนปรุงแต่งโลกของธรรมชาติอยู่นั่นเอง มนุษย์หรือว่าให้ถูกคือเจตจำนงของมนุษย์นั้นก็ปรุงแต่งตัวของเขาเอง ปรุงแต่งบุคลิกภาพและวิถีชีวิตหรือชะตากรรมของเขาไปด้วย เนื่องด้วยกรรมนิยามเป็นเรื่องของมนุษย์โดยตรง ครอบคลุมโลกแห่งเจตจำนงและการปรุงแต่งสร้างสรรค์ทั้งหมดของมนุษย์ เป็นแกนนำในการปรุงแต่งชีวิตตนเองของมนุษย์แต่ละคน เป็นเครื่องชี้กำหนดแนวทางของสังคม และผลงานสร้างสรรค์ทำลายของมนุษย์ เป็นฐานที่มนุษย์อาศัย ก้าวเข้าไปเกี่ยวข้องกับนิยามอื่นๆ เพื่อปรุงแต่งบังคับควบคุมโลกของธรรมชาติโดยนัยที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงสอน

เน้นถึงความสำคัญของกรรมเป็นอย่างมาก ดังพระพุทธพจน์ที่คุ้นกันดีว่า “กมฺมฺนา วตฺตตี โลโก” แปลว่า “โลกเป็นไปตามกรรม หรือโลกเป็นไปเพราะกรรม” กรรมจึงเป็นคำสอนสำคัญยิ่งเรื่องหนึ่งในพระพุทธศาสนา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543)

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้สอนเรื่องเสรีภาพโดยตรง แต่พระพุทธศาสนาสอนเรื่องกรรม ซึ่งกรรมนี้เป็นเรื่องของการกระทำแต่ละบุคคล ไม่มีใครสามารถห้ามบุคคลนั้นๆ ไม่ให้กระทำดีหรือชั่วได้หากเขาต้องการที่จะทำ แต่เมื่อกระทำลงไปแล้วดีหรือชั่วอย่างไรนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนพระพุทธศาสนา คือคนทำช่วยย้อมสร้างความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น และต้องได้รับผลชั่วที่ตนได้ทำไว้แล้วนั้น ส่วนคนทำดีย้อมได้รับผลแห่งกรรมดี ซึ่งคำสอนแบบนี้เป็นการกล่าวตามหลักความจริงของธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบ ไม่ใช่เรื่องที่พระองค์คิดบัญญัติขึ้นเอง ดังนั้นมนุษย์จึงมีความเท่าเทียมกันในเรื่องของการกระทำและผลแห่งการกระทำ ดังคำสอนใน อัสสายนสูตรว่า “ความจริงแม้วรรณะ 4 จำพวก ที่เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุดเท็จ พุดส่อเสียด พุดคำหยาบ พุดเพ้อเจ้อ เป็นผู้เพ่งเล็ง อยากได้สิ่งของของผู้อื่น มีจิตพยาบาท เป็นมิจฉาทิฎฐิ หลังจากตายแล้วจะพึงไปเกิด ในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ทั้งหมด” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ส่วนคำสอนเกี่ยวกับความแตกต่างของผลการกระทำมีดังนี้คือ “ข้าแต่ท่านพระโคตม ใน 2 คนนี้ พราหมณ์ทั้งหลาย พึงเชิฏฺฐมาณพผู้ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน ผู้ที่อาจารย์ไม่ได้แนะนำ แต่เป็นคนมีศีล มีกัลยาณธรรมให้บริโศกก่อน ในการเลี้ยงของผู้มีศรัทธาก็คือ ในการเลี้ยง เพื่อเป็นบรรณาการกิตติ ในการเลี้ยงเพื่อบูชาบุญกิตติ ในการเลี้ยงเพื่อต้อนรับแขกกิตติ ข้าแต่ท่านพระโคตม ของที่ให้ในบุคคลผู้ทุศีล มีบาปธรรม จักมีผลมากได้อย่างไรเล่า” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

เสรีภาพที่แท้จริงตามหลักพระพุทธศาสนาคือการมีอิสระจากกรรมและการให้ผลของกรรม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เป็นผู้พ้นจากบาปและบุญ” สามารถตั้งดวงใจแห่งสงสารวิญได้ ไม่ต้องเที่ยวเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอีกต่อไป กล่าวในแง่ของผลที่ได้รับในปัจจุบัน เรียกว่า “วิมุตติ” หรือ “นิพพาน” กล่าวเฉพาะสุภาทิเสสนิพพานมีสภาพเป็นดังนี้คือ ดับกิเลสแล้วแต่ยังมีเบญจขันธ์อยู่ ยังรับรู้อารมณ์ทั้งหลายเหมือนคนปกติทั่วไป แต่จิตจะไม่ถูกโลภ โกรธ หลงปรุงแต่ง หากจะเสวยทุกข์ก็เสวยทุกข์ทางกายเท่านั้น เพราะเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังพระพุทธพจน์ว่า “ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นพระอรหันตชีนาสพ อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ปลงภาระได้แล้ว บรรลุประโยชน์ตนโดยลำดับแล้ว สิ้นภวสังโยชน์แล้ว หลุดพ้นแล้วเพราะรู้ชอบ เพราะอินทรีย์ 5 ที่ยังคงอยู่ ไม่ดับไป ภิกษุนั้นจึงประสบอริยธรรมและอนิยธรรม เสวยสุขและทุกข์อยู่ ภิกษุทั้งหลายความสิ้นราคะ ความสิ้นโทสะ ความสิ้นโมหะของภิกษุนั้น เราเรียกว่า สุภาทิเสสนิพพานธาตุ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จะเป็นวรรณะใดก็ตาม หากปฏิบัติตามคำสอนพระพุทธศาสนา ผู้นั้นก็สามารถที่จะเข้าถึงทางแห่งความสงบสุขได้ ดังพระพุทธพจน์ว่า “พราหมณ์ อย่างนั้นเหมือนกันแล ถ้าแม้กุลบุตร ออกจากตระกูลกษัตริย์...พราหมณ์...แพศย์...ศูทร บวชเป็นบรรพชิต และเขาอาศัยธรรมวินัยที่เถาคตประกาศแล้ว เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากพฤติกรรมอันเป็น ข้าศึกต่อพรหมจรรย์ เว้นขาดจากการพุดเท็จ เว้นขาดจากการพุดส่อเสียด เว้นขาดจากการพุดคำหยาบ เว้นขาดจากการพุดเพ้อเจ้อ ไม่เพ่งเล็งอยากได้สิ่งของของผู้อื่น มีจิตไม่พยาบาท เป็นสัมมาทิฎฐิ ยินดีกุศลธรรมอันเป็นเครื่องนำออกจากทุกข์” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

อภิปรายผล

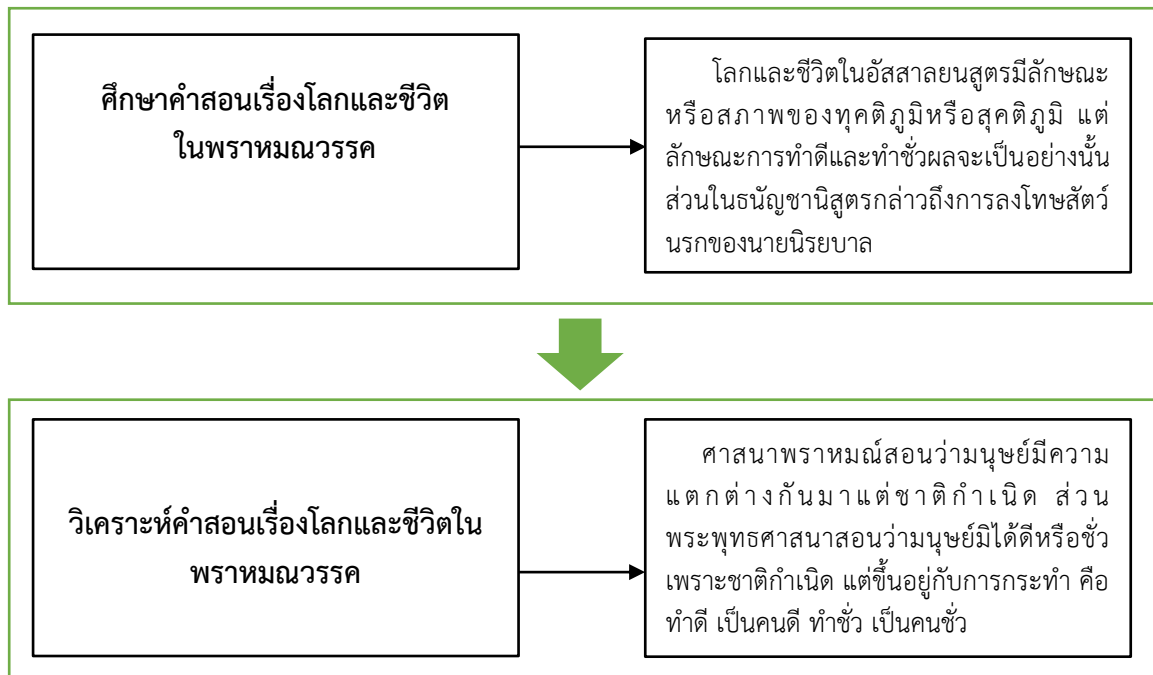
โลกและชีวิตเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสงสารวัฏ คือโลกเป็นภูมิหรือสถานที่เกิดของสัตว์ทั้งหลาย ส่วนชีวิตคือความดำรงอยู่ของสัตว์ทั้งหลายซึ่งมีผลมาจากกรรม กล่าวได้ว่าความทุกข์ของสัตว์ทั้งหลายเกิดจากความไม่รู้เรื่องสงสารวัฏหรือความจริงแห่งสงสารวัฏ ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงสอนให้เข้าใจเรื่องโลกและชีวิต สอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่อง “ศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาท” ของพระไพฑูริย์ ธิรสุโท (คำคุณ) (2561) ว่า “แนวคิดสังสารวัฏ คือ วงจรการเวียนว่ายตายเกิดความจริงของชีวิตทั้งในแง่รูปธรรม และนามธรรม คือ กายและจิต ทั้งสองสิ่งเป็นสภาพความจริงในกระบวนการเปลี่ยนแปลงตามกฎ ไตรลักษณ์ คือ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป การเปลี่ยนแปลงของกายและจิต เป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นกับมนุษย์ แนวคิดชีวิตและความตาย ชีวิต คือ การรวมกันของเบญจขันธ์ สิ่งเหล่านี้อาศัยกันและกัน ย่อมเกิดขึ้นด้วยกัน อาศัยการประกอบกันเข้าทั้งนามและรูป จึงมีการบัญญัติชื่อเรียกบุคคลหรือวัตถุสิ่งของ ส่วน “ความตาย” ในความหมายทางพระพุทธศาสนา คือ การที่เบญจขันธ์แตกสลาย เมื่อวิเคราะห์ พบว่า สังสารวัฏ ไม่มีเบื้องต้น และเบื้องปลาย ในการท่องเที่ยววนเวียนในสังสารวัฏ การเกิดเป็นความทุกข์อย่างหนึ่งในฐานะที่เป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตที่จะต้องดำเนินไปสู่ความทุกข์อันเป็นจุดจบของชีวิต นั่นก็คือ ความตาย แต่การเกิดและการตายก็ไม่ใช่ความทุกข์ทั้งสิ้นของชีวิต แต่จากจุดที่ชีวิตเริ่มต้นขึ้นที่การเกิดไปจนถึงสิ้นสุดลงที่ความตาย แนวคิดเรื่องสังสารวัฏแสดงไว้ว่า ชีวิตมีความรู้สึกที่ไม่คงที่และแปรปรวนไปกับสิ่งที่น่าปรารถนาและไม่น่าปรารถนา ความผิดหวังและความพลัดพรากที่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกช่วงเวลาแล้วแต่ทำให้ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายต้องตกอยู่ในความเศร้าโศก ความทุกข์เหล่านี้เป็นโคกนาฏกรรมของชีวิตแห่งสัตว์ทั้งหลายโดยไม่มียกเว้น สังสารวัฏจึงเป็นดุจวงจรที่ครอบสัตว์ทั้งหลายไว้ในห่วงแห่งความทุกข์” และสอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสังสารวัฏในพุทธศาสนาเถรวาท” ของพระมหาสมพงษ์ สุขมาโล (สิงห์สุพรรณ) (2538) ว่า “การศึกษาให้รู้แจ้งในเรื่องหลักกรรมและสังสารวัฏจึงเป็นเสมือนกุญแจดอกสำคัญที่จะไขไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีผลเป็นความสุขสงบแก่ผู้ศึกษาเรียนรู้ มีประโยชน์ในการพัฒนาชีวิตให้สูงขึ้น ทำให้ชีวิตร่มเย็น และทำให้เห็นว่าการเกิดของเรามีความหมาย ไม่ใช่เกิดมาโดยบังเอิญ มีชีวิตอยู่อย่างหลักลอย ปล่อยตัวและกายไปอย่างน่าหดหู่สมเพชเวทนา เรื่องสังสารวัฏนี้ทำให้บุคคลหายมมายุต่อความขึ้นลงของชีวิต จะช่วยคลี่คลายความคับข้องใจในความสับสนของชีวิตซึ่งเป็นเรื่องที่พุทธศาสนิกชนควรเรียนรู้และทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง เพื่อชีวิตของตนเองจะได้ดีขึ้น และทำให้ผู้ใกล้ชิด เช่น บุตรหลานหรือญาติมิตรได้มีความเข้าใจในปัญหาชีวิตดีขึ้น”

พระพุทธศาสนาไม่ได้สอนว่าคนเกิดมาจากพรหมลิขิตเหมือนศาสนาพราหมณ์ ดังนั้นชีวิตจึงไม่ใช่เป็น เรื่องของการถูกกำหนดด้วยความไม่เป็นธรรมหรือเป็นเรื่องการกำหนดรับชะตากรรมเก่า แต่มนุษย์สามารถพัฒนากรรมหรือการกระทำให้ดีขึ้นได้ด้วยการทำสิ่งที่ถูกต้องในปัจจุบัน เพื่ออนาคตที่ดี สอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ระบบวรรณะ ๔ ตามทัศนะพระพุทธศาสนาเถรวาท” ของพระอธิการ ก้าน ฐิตกุสโล (พุ่มสละ) (2556) ว่า “พระพุทธศาสนาเถรวาทถือว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมด้วยศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองได้และสามารถจะเปลี่ยนแปลงตนเองจากเป็นปุถุชนไปสู่ความเป็นอริยชนได้ ถ้าได้รับการศึกษาและพัฒนาที่ถูกต้อง หลักคำสอนเรื่องวรรณะตามทัศนะพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อแสดง ชี้แจง และสั่งสอนมวลมนุษย์ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องกรรม ผลของกรรม วิธีปฏิบัติต่อกรรมที่ถูกต้อง และวิธีที่สามารถละลายกรรมให้หมดสิ้นไป ความดี ความชั่วของมนุษย์มิได้ขึ้นอยู่กับชาติกำเนิด ทรัพย์สมบัติหรือวรรณะ แต่ขึ้นอยู่กับกระทำของมนุษย์เอง สรุป พระพุทธศาสนาเถรวาทเน้นเรื่องความเสมอ

ภาคของมนุษย์ โดยชี้ไปที่ความรู้ดีและความประพฤติดีว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุด บุคคลผู้มีความรู้ดีและความประพฤติดีเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิเคราะห์โลกและชีวิตในพราหมณ์วรรค สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

ในอัสสลายนสูตรพระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงมุ่งอธิบายลักษณะหรือสภาพของทุกคติภูมิและสุคติภูมิ โดยเฉพาะ แต่ทรงมุ่งอธิบายถึงการกระทำดีและชั่วว่าจะให้ผลอย่างไร ส่วนธัญยานสูตรกล่าวถึงการลงโทษสัตว์นรกของนายนิรยบาล การกล่าวถึงสุคติและทุกคติภูมิเป็นการกล่าวถึงผลที่ได้จากการกระทำ ซึ่งทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์กันโดยความเป็นเหตุและผล กล่าวคือ การกล่าวถึงอบาย นรก วินิบาต ทุกคติ เพื่อให้คนทั้งหลายกลัวผลของกรรมชั่ว จะได้ไม่กล้าทำชั่ว การกล่าวถึงสุคติโลกสวรรค์ เพื่อให้คนทั้งหลายมีแรงจูงใจในการทำ ความดี จะได้ชวนชวายเป็นกรรมดี เพราะต้องการไปเกิดในภูมิที่ดี ซึ่งจะได้รับผลคือความสุข กรรมเท่านั้นที่ทำให้คนทั้งหลายแตกต่างกัน ไม่ใช่กฎเกณฑ์ที่คนมีกิเลสสร้างขึ้นมาสสนองความต้องการของตน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในภายหลัง การให้ผลของกรรมนั้นมีความยุติธรรมอย่างที่สุด ไม่มีการเลือกชนชั้นวรรณะ และไม่มีสงสารหรือเห็นใจใคร ดังนั้นใครๆ จึงไม่อาจต่อรองโต้เมื่อกรรมที่ตนได้ทำไว้ให้ผล แตกต่างจากมนุษย์ซึ่งมักจะมีข้ออ้างมากมายด้วยอำนาจกิเลส ดังนั้นมนุษย์จึงมักมีปัญหาในการอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากขาดปัญญาและความสำนึกผิดชอบชั่วดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรนำองค์รวมจากการวิเคราะห์เรื่องโลกและชีวิตในพราหมณ์วรรคไปเผยแพร่ในกลุ่มชาวพุทธให้รู้และเข้าใจ เพื่อปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

1.2 ควรส่งเสริมเผยแพร่การนำความรู้ในพราหมณ์วรรคเรื่องโลกและชีวิตไปสร้างองค์ความรู้วิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้านหลัก ได้แก่ พระพุทธศาสนา และปรัชญา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้เขียนได้ศึกษาโลกและชีวิตในพราหมณ์วรรค พบว่ายังมีประเด็นที่สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้อีก จึงเสนอแนะเพื่อการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ศึกษาวิเคราะห์ทัศนะต่อโลกและชีวิตในพราหมณ์วรรคกับสังคมไทยยุค New normal

2.2 ศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อของคนไทยปัจจุบันเรื่องกรรม นรกและสวรรค์

2.3 ศึกษาวิเคราะห์คำสอนในพราหมณ์วรรคเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านปัญญาของมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

พระไพฑูรย์ ธีรสถโธ (คำคุณ). (2561). ศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาท.

หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาสมพงษ์ สุขุมโล (สิงห์สุพรรณ). (2538). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสังสารวัฏในพุทธศาสนาเถรวาท.

หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระอธิการก้าน ฐิตกุสโล (พุ่มสละ). (2556). การศึกษาวิเคราะห์ระบบวรรณะ 4 ตามทัศนะพระพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วัดญาณเวศวัน. (2564). พุทธศาสนากับสังคมไทย. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2563 จาก

<https://www.watnyanaves.net/en/book-reading/316/7>.

สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) แปล. (2548). คัมภีร์วิสุทธิมรรค. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: มปป.

